

“NOUS RECORREGUTS”
Pràctiques artístiques en clau educativa i comunitària.

BERNAT ORGANISTA ROA
2019

NOUS RECORREGUTS
Pràctiques artístiques en clau educativa i comunitària.
2019

Bernat Organista Roa
Tutora: Eulàlia Grau Costa

Àmbit d'escultura
Facultat de Belles Arts
Universitat de Barcelona

Gràcies Eulàlia pel suport i pels ànims aquests últims mesos però sobretot per totes les oportunitats que m'has oferit aquests últims anys.

Gràcies a l'Escola Pau Casals-Gràcia i al Centre Cívic Casa Groga, em quedo amb un molt bon record de les experiències viscudes i de tot l'aprenentatge.

Gràcies a les meves companyes de pis. Per com ens hem cuidat aquest primer any.

Gràcies a totes i tots aquells qui m'heu acompanyat aquests últims mesos.

ÍNDEX

ABSTRACT	6
OBJECTIUS	9
INTRODUCCIÓ	10
Orígens i experiència personal	
ANTECEDENTS PERSONALS I ARTÍSTICS	12
MARC CONCEPTUAL	25
-Educació Artística	
-Mediació artística	
-Política, cultura i col·lectiu	
-Polítiques culturals i educatives	
METODOLOGIA I DESENVOLUPAMENT	34
<i>“Teixint nous recorreguts”</i>	
Fitxa metodològica	
Experiència	
Escola Pau Casals-Gràcia	
Teixint nous recorreguts a casa	
<i>“PintEM el mur”</i>	
Fitxa metodològica	
Experiència	
Sant Genís dels Agudells.	
CONCLUSIONS	61
BIBLIOGRAFIA	62
ANNEXOS	63

“*Nous recorreguts*” parteix del recorregut personal que he desenvolupat aquests últims anys en diferents espais educatius i participatius. A partir d’aquestes experiències he desenvolupat diverses pràctiques artístiques dirigides a infants i joves, per tal d’utilitzar l’educació artística com a eina de reflexió, de transformació social i de participació col·laborativa.

PRÀCTIQUES ARTÍSTIQUES - EDUCACIÓ - MEDIACIÓ - TRANSFORMACIÓ SOCIAL - COMUNITAT - QUOTIDIANITAT - PARTICIPACIÓ - ESPAI PÚBLIC

“*New itineraries*” are part of the personal journey that I have developed in different educational and participatory spaces. From these experiences I have developed several artistic practices aimed at children and young people, or use artistic education as a tool for reflection, social transformation and collaborative participation.

ARTISTIC PRACTICES - EDUCATION - MEDIATION - SOCIAL TRANSFORMATION - COMMUNITY - DAILY LIFE - PARTICIPATION - PUBLIC SPACE

- Incidir en espais educatius i participatius.
- Utilitzar l'educació artística com a eina de mediació.
- Conèixer altres realitats del meu territori.
- Desenvolupar pràctiques artístiques en espais de gestió pública.
- Potenciar la diversitat dels col·lectius

Orígens i experiència personal.

És important donar importància a com s'han anat desenvolupant les meves idees i la meva pràctica artística durant aquests cinc anys de formació. Ara per ara considero que començo a establir la meua línia de treball, que ha estat construïda aquests anys fora la universitat. Espais complementaris a la facultat han ajudat a construir el meu discurs actual. Han sigut factors externs, espais on m'he desenvolupat com a individu, on ha madurat el meu esperit crític els que han fet esdevenir les meves pràctiques artístiques actuals.

Des de fa uns anys, participo d'assemblees i entitats, on l'espai de treball no el construeix un mateix, es construeix en col·lectiu.

Debate, intercanviar, compartir...experiències que formen part d'aquest procés de construcció i deconstrucció d'espais comunitaris. A partir d'aquestes experiències vaig començar a teixir relacions entre tres espais que dono molt valor: l'espai artístic, l'espai social. i l'espai educatiu. Donar valor a les pràctiques artístiques, que no a l'art, com a eines de transformació i acció social.

No estem educades en créixer en aquests espais i és totalment necessari que n'esdevinguin de nous però considero que és necessari que les institucions educatives donin suport a la generació i a la normalització d'aquestes derives artístico-socials.

“A partir d’aquestes experiències vaig començar a teixir relacions entre tres espais que dono molt valor: l’espai artístic, l’espai social. i l’espai educatiu.”



“MI CASA 001”, 2016 Intervenció en l’espai públic.

La primera acció realitzada va ser l’any 2016 i la vaig anomenar “Mi Casa”.

Juntament amb una companya vam fer la reproducció d’un espai íntim dins de l’espai públic, a la plaça de la Virreina al barri de Gràcia.

El menjador d’una sala d’estar es va construir a partir d’un banc públic de la plaça Virreina. Aquest projecte pretenia descontextualitzar l’espai íntim transportant-lo en l’espai públic per tal d’observar i analitzar de quina manera es relacionaven els individus dins l’espai públic però participant de l’espai íntim.

“No necesitamos más objetos, necesitamos experiencias que conecten a las personas, artistas que generen sinergias y campos de acción, no para hacer soñar al espectador sino para despertarle del sueño”. (Yolanda Domínguez)





ANTECEDENTS PERSONALS



**“El vestit nou de l'emperadriu”, 2017.
Vestit cosit amb teles reciclades.**

Reinterpretació en forma de vestit del tradicional conte d'Andersen: *El vestit nou de l'emperador*.

El cos ajuda a configurar la identitat, a construir l'expressió personal i a establir certes relacions socials.

Cosir per construir, construir per deconstruir.

“Art+Social+Tèxtil'17”, Molí Fondo de Sant Joan les Fonts.



“Willennials”, 2017**Vestit realitzat a partir de peces de roba reciclades.**

Aquest projecte pretenia ser una anàlisi sobre la generació anomenada Millennials davant el fenomen consum. Generació nascuda a finals dels anys 80 fins a finals dels 90. Reflexiono sobre com s’ha desenvolupat la identitat d’aquests joves, a qui s’acusa de ser narcisistes, egocèntrics i egoistes. Pensar també en quins factors educatius (educar: portar per una via) han consolidat a ser com som.

Som la primera generació nativa digital, educats en la cultura de medis.

Bombardejats constantment d’informació que consumim de manera indiscriminada, cosa que provoca no aplicar cap mena de filtre, per tant no saber destriar aquesta informació.

És important també parlar del principi de la persuasió, ja que els poders econòmics eduquen persuadint, no imposant, cosa que crea una necessitat continua. La nostra generació és la peça bàsica del seu mecanisme, finalment acabem sent productes de consum.





ANTECEDENTS PERSONALS

«Vestir-nos, desvestir-nos: creació d'identitats», 2018. Pràctica artística amb infants.

El taller anomenat: Indumentària i Gènere: creació d'identitats, pretén crear un espai on qüestionar i experimentar com la indumentària configura el gènere i la identitat. És un taller pensat perquè hi participin tota mena de col·lectius i d'aquesta manera cadascun desenvolupi el seu propi espai i les seves pròpies dinàmiques.

En aquest cas, el taller es va dur a terme amb dotze infants d'entre nou i deu anys del barri de Gràcia, ciutat de Barcelona.

En aquest espai creat es van donar tres fases: observar, debatre i crear. Observar-nos i observar als altres, adonar-nos de com la cultura a través de la indumentària dona gènere als cossos i els classifica entre allò que és convencionalment masculí i femení, en definitiva en allò que és normatiu. A partir d'aquesta reflexió va sorgir el debat en com la forma i color de la indumentària tenen la funció de potenciar l'aparició de rols de gènere on l'home és racional, dominant, privilegiat... i la dona fràgil, sensible, ingènua....

De com llegim aquests codis que ens proporciona la roba dins el nostre entorn social i sobre com aquesta lectura pot ser interpretada de manera totalment diferent en la nostra i altres cultures. Per acabar l'experiència es va proposar als infants crear la seva pròpia indumentària a partir de peces de roba reciclada. Peces que en un passat havien configurat identitats, peces que probablement varen definir gèneres. Així es va suggerir de desfer-se d'aquests significats i prejudicis estripant, tallant, enganxant i unint les diferents parts de les peces de roba, creant combinacions impossibles per tal d'experimentar i reinventar els símbols que ens ofereix la roba.





**Projecte d'Aprenentatge Servei, «Genealogies. Identitats tèxtils» 2018
Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa**





«Vestir-nos, desvestir-nos», 2018.
Documental. Acció artística i educativa en
clau comunitària.

“No existe una relación natural entre una prenda de vestir y la “feminidad” y la “masculinidad”, en su lugar hay un conjunto arbitrario de asociaciones que son específicas de la cultura”. (Entwistle, 2002, p.165)

“No s’intenta apropar als infants als llenguatges que proporcionen les disciplines artístiques, que els permeten experimentar amb noves vies de comunicació i expressió per tal de desenvolupar les competències individuals interrelacionades amb allò social a través de la sensibilització, l’experimentació la imaginació i la creativitat”. (Ros, 2004).

EDUCACIÓ ARTÍSTICA

A partir de la meua experiència com a educador, en espais d'educació formal i no formal, he detectat la necessitat que hi ha de plantejar-nos les activitats artístiques que es realitzen a les escoles. En l'educació formal, l'educació artística és un recurs molt utilitzat per a realitzar tasques educatives, tot i això probablement no s'aplica de manera adequada. Normalment les pràctiques artístiques realitzades es basen en la reproducció, en la cerca del plaer estètic.

“Probablement, el model més conegut o el més accessible, que serveix de referència als educadors és, molt sovint, aquell que promou com a objectius primordials: el desenvolupament d'habilitats manuals, un cert control instrumental, un més gran domini psicomotriu i el desenvolupament, en la mesura que es pugui, d'un cert gust estètic.” (Barragán i Moreno, 2004, p.20)

No s'intenta apropar als infants als llenguatges que proporcionen les disciplines artístiques, que els permeten experimentar amb noves vies de comunicació i expressió per tal de desenvolupar les competències individuals interrelacionades amb allò social a través de la sensibilització, l'experimentació la imaginació i la creativitat. (Ros, 2004).

L'educació artística actual ve influenciada per l'ensenyament acadèmic tradicional de l'art, però és important reflexionar respecte la influència que el sistema econòmic imposa en l'educació artística.

“Ha estat així, probablement per influència de l'ensenyament acadèmic tradicional de l'art i per la necessitat social del sistema econòmic basat en la producció i el consum per a formar individus amb certes habilitats manuals aprofitables per la indústria i un cert gust estètic que desperti determinades necessitats de consum” (Barragán i Moreno, 2004, p.21)

MEDIACIÓ ARTÍSTICA

Tot i això, les activitats artístiques estan evolucionant. En espais d'educació no formal, on es treballa a partir d'educació artística, aquestes activitats actuen com a mediadores. Les pràctiques artístiques són utilitzades com a eines per ajudar als educadors a incidir en altres objectius, per tal de fomentar l'autonomia dels individus i promoure processos d'inclusió social. (Moreno, 2010)

Ascensión Moreno González, doctora en Belles Arts i arteràpeuta ha investigat i treballat a partir de la mediació artística, i la defineix com a eina de transformació social, per la inclusió social i treball comunitari.

“A partir del taller artístico se puede comprender como el “yo” y el “mundo” son representaciones tamizadas por el entorno y la cultura y, por tanto, conceptos revisables y dinámicos. La experiencia artística facilita que la persona se posicione críticamente ante su realidad y que se proyecte en el futuro de una forma más integrada. Nadie puede salir de una situación de exclusión social si antes no ha sido capaz de imaginarse de otra manera, de representárselo, de proyectarse hacia el futuro. La expresión artística puede ser el medio por el cual la persona en situación de dificultad se mire a sí misma para poder, más tarde, imaginarse de otra forma y en otras circunstancias, de la misma manera que los niños cuando juegan o dibujan: se representan a ellos mismos y al mundo, investigan, exploran, inventan, elaboran sus conflictos y superan sus dificultades.” (Moreno, 2010, p.2)

CULTURA, POLÍTICA, COL·LECTIU

L'antropologia defineix la cultura com a conjunt de tradicions i formes de vida d'un poble, una societat o de tota la humanitat. Tot i això, pensant en el nostre context, és evident que el mercat de consum ha determinat un model de cultura.

“La majoria dels estímuls culturals que ens envolten responen als efectes d’una cultura de la satisfacció que, podent ser dinàmica i transformadora, esdevé conservadora i consumista; una cultura que construeix un marc de falsa llibertat dins el qual ser lliure significa escollir el producte que volem consumir.” (Mayugo, Pérez i Ricart, 2004,p.20)

Així doncs cal reconsiderar la noció de cultura. És necessari creure en un model cultural que es basi en la participació dels individus. Contemplant la diversitat com a un concepte enriquidor i no com a un element d'exclusió i elitització. La cultura ens ha d'aportar eines que ens permetin i ajudin a entendre'ns com a subjectes en una estructura social més connectada amb l'entorn.

“Creiem que una democràcia cultural ens permet construir una cultura que parteixi de la implicació de les persones, tot afavorint la seva expressió cultural i artística. Una cultura entesa com la producció i l'intercanvi de significats entre els membres d'una societat o grup, que fixi la mirada en les persones, les interaccions i els processos en lloc de fixar-la en els productes que en deriven. És a dir, entenem la cultura com un procés dinàmic i canviant, que parteix del diàleg entre diferents agents i que es construeix a partir de la comunicació.” (Mayugo, Pérez i Ricart, 2004,p.20)

A l'hora de realitzar les nostres pràctiques no podem oblidar que ho fem dins el marc de la política. Qui fa política? És un terme amb el qual no estem familiaritzats i atribuïm a una part dels individus. Tot i això, si considerem que creiem en una cultura basada en la construcció de significats en col·lectiu, del què estem parlant és d'un procés de participació. Segons Kisnerman (1990) citat per Mayugo, Pérez i Ricart (2004) *“participar és prendre decisions i no simplement ser executor de quelcom, com sol interpretar-se”*

“Situat la presa de decisions i les accions de cadascú dins el terreny de la política vol dir democratitzar un concepte que, sovint, ha estat relegat a una determinada professionalitat. D'aquesta manera, la política no només la fan aquells que se n'ocupen des de l'àmbit professional, sinó que la fem tots amb les nostres accions quotidianes, dia rere dia. Cal democratitzar el concepte de política i considerar tots els individus com a subjectes polítics; d'aquesta manera, situem la responsabilitat en les accions que tots anem fent cada dia.” (Mayugo, Pérez i Ricart, 2004,p.22)

POLÍTIQUES CULTURALS I EDUCATIVES

Cal una transformació de les polítiques culturals i les polítiques educatives. Actualment les política cultural de la que disposem no és un servei cultural que s'ofereixi a tota la comunitat. Cal que les polítiques culturals s'encarreguin de treballar sobre les desigualtats a partir de propostes en clau comunitària que ajudin a detectar aquestes desigualtats i treballar a partir de processos d'integració social. Les polítiques educatives també necessiten una revisió. En el currículum les activitats artístiques tenen cada vegada menys presència. Per una banda hi ha la problemàtica de la formació dels educadors/es. Actualment en l'educació primària no hi ha un especialista d'arts plàstiques, d'aquesta manera l'educador que es troba a l'aula no pot aprofitar els recursos que brinden les pràctiques artístiques, com a eines per tal d'entendre el nostre entorn i observar com ens constituïm dins d'aquest de manera reflexiva i crítica. (Mayugo, Pérez i Ricart, 2004))

“Hem de construir espais nous dins l'escola dedicats a les emocions i a la creativitat; en definitiva, espais orientats a oferir una educació que permeti que els joves s'entenguin i es desenvolupin amb autonomia en el món on viuen.” (Mayugo, Pérez i Ricart, 2004,p.51)

“The Great Wall”, 1976. Los Ángeles Judy Baca.

L'any 1976 l'artista Judy Baca va desenvolupar i coordinar el projecte The Great Wall, a Los Ángeles. Aquest mur de gairebé un kilòmetre de longitud, va ser transformat en un mural pintat per a centenars de joves de diferents procedències i orígens culturals.

“Pretende reflejar la Historia no blanca de Los Ángeles representando las luchas y las aportaciones realizadas por la población indígena, las minorías inmigrantes y las mujeres, desde la prehistoria hasta los años 50.” (Palacios, 2009, p.201)

D'aquesta manera, a partir d'aquesta intervenció en l'espai públic, Baca aconsegueix incidir en les inquietuds i les necessitats d'aquests joves. Els proporciona un espai on poder reflectir un cert malestar amb el seu entorn més immediat, els ofereix un espai on poder reafirmar la seva identitat com a col·lectiu.

“I designed this project as an artist concerned not only with the physical aesthetic considerations of a space, but the social, environmental and cultural issues affecting the site as well. I am not a social worker, though people mistakenly call me one and I am not a teacher although I have teaching skills. I draw on skills not normally used by artists. I've learned as much as I've taught from the youth I've had the good fortune to know by working alongside of them. They've taught me among other things how to laugh at myself, how to put play into hard work, and how not to be afraid to believe in something. I am extremely grateful.” (Judy Baca, 2015)



Patria y Patriarcado, 2018
MUSAC
Núria Güell

L'artista catalana vinculada a l'àmbit social i polític explora sobre els límits convencionals del món de l'art per apropar-se a la vida diària. Qüestiona les institucions i els sistemes i dispositius de control, però sempre ho fa a partir de subvertir el paper d'aquestes, aprofitant els privilegis que ofereixen.

“Parto de la rabia, del malestar, de lo que me indigna o me da rabia, de algo que no acabo de entender, que me produce sentimientos contradictorios, y hago un proyecto con eso. Primero sale el malestar, sobre esto trabajaré. Entonces analizo el objeto que trabajaré desde diferentes disciplinas: la ley, la economía, el psicoanálisis, la filosofía, el pensamiento crítico... Depende del proyecto con el que esté trabajando, elijo unas u otras. Normalmente visito a los especialistas en cuestión durante la fase de investigación. Luego con ello hago un mapa conceptual lo más articulado y complejo posible, y cuando tengo hecho eso, me es relativamente sencillo definir la acción que será la obra.”
(Núria Güell, 2018)

L'any 2018, el MUSAC va acollir l'exposició de la Núria Güell anomenada “Patria y patriarcado”. A través de sis obres l'artista investigava sobre els conceptes de les nacions i els homes. Una de les peces era un documental en format de vídeo anomenat “De putas” on diferents prostitutes fan una anàlisi de la masculinitat a partir de les seves pròpies experiències.



Niños vs moda, 2015 Yolanda Domínguez

Yolanda Domínguez a part d'artista és també activista. Les seves obres tenen grans components de l'anomenat "art d'acció", de la mateixa manera els seus projectes estan vinculats a la consciència i crítica social, relacionant-ho amb el gènere i el consum. Utilitza la ironia i la descontextualització com a línia de treball, on crea escenaris en els quals l'espectador a ha de participar.

L'any 2015 va desenvolupar "Niños vs moda", on un grup d'infants analitzàvem diferents imatges publicitàries. D'aquesta manera criticava l'ús de les imatges publicitàries per a definir i perpetuar els rols de gènere.

"Los niños y las niñas decodifican las imágenes y dejan al descubierto la violencia implícita y la desigualdad en el tratamiento de hombres y mujeres, ofreciéndose a ayudarlas a ellas: "tienen hambre", "se sienten solas" y "se podrían morir", o proyectando sus deseos en los roles de ellos: "están felices", "yo también quiero ir a la universidad", "yo soy el jefe". (Yolanda Domínguez)



“La comunitat escola no pot quedar reduïda a una institució reproductora de coneixements i capacitats. Ha de ser entesa com un lloc en què es treballen models culturals, valors, normes i formes de convidaure i relacionar-se. És un lloc en què convidauren generacions diverses, en què trobem continuïtat de tradicions i cultures, i és, així mateix, un espai per al canvi. La comunitat escola i la comunitat local han d’entendre’s, creiem, com a àmbits d’interdependència i d’influència recíproca, ja que, com hem avançat, individus, grups i xarxes que són presents a l’escola hi són també en la comunitat local, i no s’entén una cosa sense l’altra.” (Subirats, 2002, p.192)



«Teixint nous recorreguts», 2019. Pràctica artística amb infants en clau comunitària.

Escola Pau Casals-Gràcia

Detectada aquesta necessitat i aprofitant que sóc educador en un espai d'educació formal, vaig aprofitar l'ocasió per a desenvolupar una pràctica artística dirigida a infants de 5 a 12 anys. “Teixint nous recorreguts” pretén ser una experiència de mediació artística dirigida a infants per tal de qüestionar la quotidianitat individual i col·lectiva a través de la visualització, la materialització i el joc.

Aprofitar una acció quotidiana com el recorregut que fan els infants de casa a l'escola cinc dies a la setmana, és el punt de partida de la pràctica. Explorar com ens situem en l'espai públic, amb quins elements externs ens relacionem i interactuem, per tal transfigurar aquest recorregut, aquesta acció en una peça material i experimentar amb les possibilitats que ens ofereix aquesta.



“Teixint nous Recorreguts”

Activitat artística plantejada per un grup d'edat d'entre 6 i 12 anys.

Temporalització: 2 sessions d'1h:30 cada sessió.

Objectiu principal: pretén ser una experiència de mediació artística dirigida a infants per tal de qüestionar la quotidianitat individual i col·lectiva a través de la visualització, la materialització i el joc.

Enunciat: Aprofitar una acció quotidiana com el recorregut que fan els infants de casa a l'escola cinc dies a la setmana, és el punt de partida de la pràctica. Explorar com ens situem en l'espai públic, amb quins elements externs ens relacionem i interactuem, per tal transfigurar aquest recorregut, aquesta acció en una peça material i experimentar amb les possibilitats que ens ofereix aquesta.

Material: Fulls, llapis, fang, paper d'embalar, pintura.

Presentació: Es presenta en el paper d'embalar estampats, formant una sola línia, tots els recorreguts dels infants participants.

Desenvolupament: I-Diàleg

II-Visualització

III-Materialització

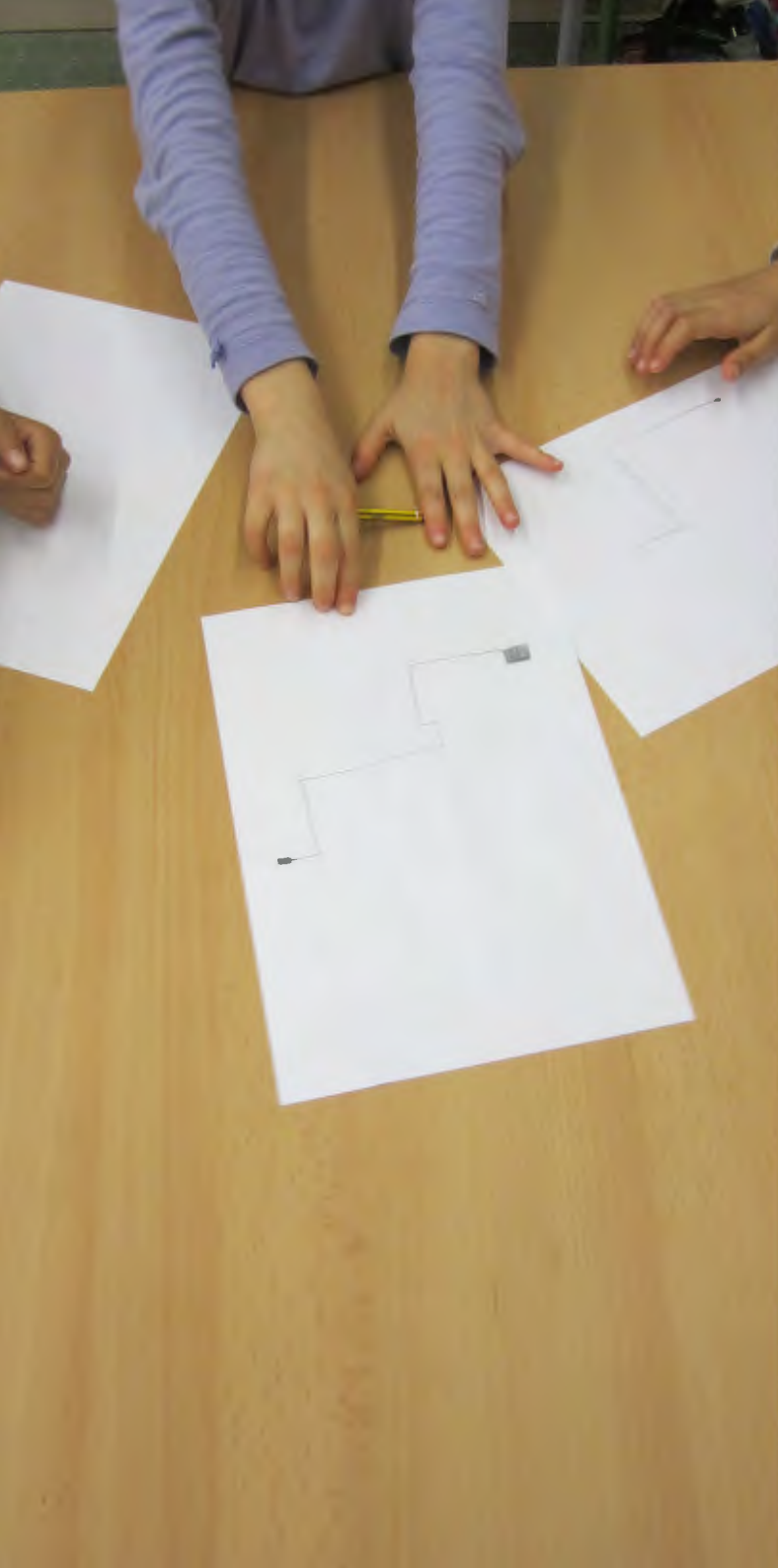
IV-Joc col·lectiu

I-Diàleg

En aquesta primera fase s'introdueix als infants a la pràctica artística que es realitzarà. Es parla i reflexiona de la quotidianitat i de la importància que té aquesta en nosaltres. Prendre consciència del nostre entorn, de la nostra realitat. El recorregut de casa a l'escola és una acció que tots i totes duem a terme el nostre dia a dia, però és una experiència totalment diferent per a cada un/a de nosaltres.

Entendre el recorregut com una xarxa comunitària, on diversos individus poden coincidir i d'aquesta manera compartir experiències.





II-Visualització

Es demana al grup infants fer un exercici de concentració i visualització. Amb els ulls tancats primer de tot s'han de visualitzar a ells/es mateixos sortint de casa seva fins arribar a l'escola. Per quins carrers caminen, quines botigues veuen, quines cantonades giren....

Un cop aconseguida aquesta visualització, els infants tracen una línia en un paper en blanc. En funció de les direccions que prenen durant el recorregut la línia es va transformant.

“Con los ojos cerrados se proyectan aspectos más inconscientes, infantiles, despreocupados, con los ojos abiertos la parte de la persona más consciente, normativa, con el sentido del deber, con la razón. Cuando el trabajo se realiza sobre un soporte en posición horizontal se tiende a expresar un relato, Cuando el trabajo adopta la posición vertical el contenido se refiere a una situación concreta.”
(Moreno, 2010, p.7)



III-Materialització

Un cop cada infant ha traçat la seva línia, es proposa materialitzar aquesta línia en una figura tridimensional, com si es tractés d'una peça de jocs de construcció. Durant aquesta part del procés, l'educador/a ha d'acompanyar a l'infant a partir de la reflexió i la pregunta. Com viviu el camí de casa l'escola?, Qui us acompanya?, Us trobeu amb companys i companyes de l'escola?, Hi ha accions que veieu cada dia?

D'aquesta manera es comença a fer pensar als infants de la importància de l'observació de la quotidianitat, de les accions que sorgeixen en l'espai públic, ens agrada tot allò que veiem? Com ens relacionem en l'entorn públic?



IV-Joc col·lectiu

En aquesta última fase de l'activitat, es proposa als infants de crear un recorregut col·lectiu a partir dels recorreguts individuals de cadascun/a. Estampant amb les peces realitzades es crea una sola línia, un únic recorregut que ens fa connectar a tots en el mateix espai, en la mateixa experiència.

“Las sesiones deben ser lo suficientemente extensas en el tiempo como para que exista un espacio para la producción y otro para la puesta en común, por tanto no debería dedicarse menos de dos horas a cada sesión. Es necesario que el educador sea exigente con las producciones, no desde el punto de vista del resultado estético, sino en el sentido de que no haya una mera expresión espontánea a manera de descarga motriz, sino que haya un trabajo, un recorrido entre la idea inicial y el resultado, una elaboración plástica.” (Moreno, 2010, p.6)

Nota: A partir del resultat d'aquesta pràctica he desenvolupat una interpretació en peces de fusta. Consultar annexos.













«Teixint nous recorreguts a casa», 2018.
Pràctica artística en clau educativa.

VALORACIÓ

Proposant aquesta activitat he comprovat com els infants encara no estan familiaritzats en les pràctiques de mediació artística en l'àmbit de l'educació formal. El fet de no realitzar una reproducció d'un objecte, de no obtenir un resultat material els desconcertava.

Tot i això el transcurs de l'activitat va ser positiu, i es van complir els objectius marcats per l'equip d'educadorxs.

La funció que teníem l'equip d'educadorxs era d'acompanyament. No es buscava un resultat estètic, més aviat un resultat de reflexió i crítica. En cap moment es va condicionar als infants en cap aspecte, ni de producció ni de reflexió. Cal situar-se en una posició d'observador, sense jutjar cap dels resultats produïts pels infants.

“Es fundamental para que el taller de Mediación Artística funcione que se cree un espacio de seguridad donde los participantes sepan que pueden expresarse sin ser censurados ni cuestionados. Cualquier producción que se realice ha de ser acogida por el educador de la misma manera, desde el respeto y la escucha. Contribuye a la creación de este espacio la presencia constante e ininterrumpida del educador artístico, el respeto a los horarios de inicio y finalización del taller, la capacidad de escucha del educador y el no juzgar ni las producciones ni las manifestaciones de los sujetos.”
(Moreno, 2010, p.7)

Així doncs cal seguir treballant per tal de normalitzar la mediació artística en l'àmbit de l'educació formal. Cal afegir la figura de mediador en els centres escolars i oferir formació als nous educadors i educadores. I de la mateixa manera seguir treballant per a la transformació de les polítiques culturals i educatives.

“La comunitat local és un conglomerat de persones i grups que interactuen. Un conglomerat de persones i grups que depenen uns dels altres en major o menor mesura. I que també en major o menor mesura mantenen relacions de forta continuïtat. Cada cop més, hi ha la convicció que per gaudir d’una bona qualitat de vida i d’una convivència cívica satisfactòria, no es tracta tant de comptar amb una autoritat forta i sobirana, com que tothom se senti responsable del que passa a la comunitat.”(Subirats, 2002, p.182)



Pràctica artística en clau comunitària: Sant Genís dels Agudells i la Teixonera.

A mitjans del mes de febrer se'm va oferir l'oportunitat de realitzar un ApS acompanyant a dinamització juvenil al barri de Sant Genís dels Agudells, a Barcelona. Dinamització juvenil està inclosa dins el programa de Pla de Barris, ofert per l'Ajuntament de Barcelona amb l'objectiu de reduir les desigualtats dins la ciutat. El Pla dels Barris de Barcelona es desenvolupa en un total de 16 barris distribuïts en tres eixos: Besòs, Muntanya Turons i Litoral. Així doncs, un dels objectius del projecte és impulsar la cultura com a eina de transformació social, vinculant-la als equipaments de proximitat, als centres educatius i a l'accés i la participació igualitària de tots els col·lectius.

El projecte de Joves de Sant Genís dels Agudells i la Teixonera està vinculat a l'equipament municipal Centre Cívic Casa Grogà, que treballa per generar espais físics i temporals que compleixin dues funcions: donar suport a creacions artístiques i apropar-les a la població en general.

Dins l'equipament del centre cívic, el projecte de joves disposa del servei de la Sala Jove, que proporciona al jovent eines que els facilitin ser persones actives, propositives i integradores.

Aquest és un servei per a adolescents i joves de 12 a 25 anys que cerca enfortir el teixit social del barri i oferir una oferta d'oci saludable. La seva programació es decideix a través d'assemblees, en el marc del Pla de Barris, i es gestiona mitjançant un calendari comunitari que promou l'ús més funcional de l'espai.

Així doncs, la figura de dinamitzador s'encarrega d'acompanyar a les diferents associacions juvenils del barri, per tal d'incentivar-los a crear i en participar en projectes i activitats i així promoure l'autonomia dels i les joves. Es dona suport a aquestes associacions per tal que es vagin consolidant i introduint en la vida comunitària del barri.

Dins el teixit associatiu del barri, hi predominen dues associacions juvenils de nova creació. Per una banda l'Associació de Joves de Sant Genís, amb 38 persones associades i per l'altra l'associació Las Periférikas, col·lectiu feminista no mixte del territori amb 12 joves. L'existència d'aquestes associacions és una gran oportunitat per al barri, que veu com s'amplia el seu capital social amb nous lideratges, noves franges d'edat i noves maneres d'entendre i practicar l'associacionisme. (Pla de Barris, Ajuntament de Barcelona)

“PintEM el mur”

Temporalització: 8 hores, es pot dividir en diferents sessions.

Objectiu principal: pretén ser una intervenció artística en l’espai públic per tal que els i les joves del barri treballin en clau comunitària i participativa.

Enunciat: Reuniu-vos les diferents associacions o grups de joves del barri. Presenteu-vos com a grup, quins són els vostres objectius, quines són les vostres necessitats. Poseu en comú totes aquestes qüestions. Penseu i qüestioneu l’entorn on viviu, on us desenvoleu, intenteu buscar punts en comú entre grups i associacions, per d’aquesta manera poder desenvolupar una pintada col·lectiva en un espai del vostre barri.

Material: Mur o superfície on pintar, esprais i pintures.

Presentació: Mur o mural en l’espai públic

Desenvolupament: I-Coneixem
II-Qüestionem
III- Compartim
IV-Pintem



Enguany, el projecte de joves participava del festival d'arts de carrer anomenat Desplaça't, i organitzat pel Centre Cívic Casa Groga. Des de l'animació del centre cívic, es va proposar a dinamització juvenil d'encarregar-se d'organitzar part del festival, per tal de fer partícips als i les joves del barri del festival. Aquest procés va constar de tres fases: I-Proposta, II, consens, III, Pintada.

La meva funció com a dinamitzador, primer de tot va ser reunir-me amb ambdues associacions del barri per presentar la proposta i entendre les inquietuds dels i les joves del barri. Després d'aquestes trobades els i les joves van manifestar la necessitat de dur a terme alguna activitat artística relacionada amb la pintura mural o bé el grafiti. Cal dir que alguns dels joves del barri mostraven molt interès pel grafiti, ja que la utilitzen com a forma d'expressió individual i col·lectiva per fer evidents necessitats col·lectives del barri o bé per reafirmar la seva pròpia identitat i la identitat del col·lectiu.

Així doncs aprofitant que el centre cívic disposava d'un mur, es va fer la proposta de "La pintada del mur". L'any anterior els i les joves ja van realitzar aquesta acció, però el mur va ser dividit i a cada associació juvenil li va correspondre un tros per a pintar-los. Des de dinamització juvenil es va proposar als i les joves en realitzar la pintada en clau comunitària. Tots i totes les joves que hi participaven formaven part del territori, calia treballar el diàleg entre totes entitats, per buscar compartir quines necessitats demanaven els i les joves del barri per, d'aquesta manera plasmar-ho al mur en forma de pintada.









VALORACIÓ

Abans de valorar el resultat final, en aquest tipus de pràctiques és important valorar el procés anterior a la intervenció artística. Abans de la pintada del mur, van sorgir algunes desavinences entre joves. Crec que es pot fer una lectura d'aquests conflictes en dues claus, la territorial i la de gènere. En un principi els joves de Sant Genís es negaven a compartir l'espai del mur amb joves d'altres barris, per molt propers que fossin. Pel que vaig poder observar, els joves del barri tenen un sentiment de pertinença molt potent, sovint se senten desvalorats per l'administració pública, per aquest motiu els joves es veuen amb la "responsabilitat" de vetllar pel seu entorn.

Així doncs, pels joves no era fàcil observar com altres joves d'un barri proper, però molt diferent del seu com és Montbau (amb un teixit associatiu juvenil molt potent), s'apropriaven d'un espai tan simbòlic com el mur. Per altra banda els rols de gènere estan encara molt perpetuats al barri. Sovint les noies del barri se sentien discriminades pels nois (a l'associació juvenil només hi participaven dues noies) i no troben els espais necessaris per a desenvolupar-se. El grup de Las Perifèrikas va sorgir a partir d'aquesta necessitat per part d'algunes joves del barri. Així doncs la relació amb els nois de l'AJSGA no sempre ha sigut bona.

Dinamització, detectats aquests dos "conflictes" va mediar entre grups de joves per tal que es generés un consens en la proposta i aquesta tirés endavant. Finalment el dia de la pintada del mur, 18 de maig, joves de totes tres associacions van participar de la

pintada del mur. Com podem veure a les fotografies es van plasmar conceptes sorgits a partir d'una necessitat. Per una banda podem observar a una part del mur, unes grans lletres on podem llegir Sant Genís acompanyades de la imatge del Tibidabo. Imatges que actuen de marca territorial. A l'altra banda del mur, podem observar tres punys alçats acompanyats del missatge "ama tu barrio" i "combate el racismo" com a resultat d'una de les necessitats dels joves i l'entorn del barri.

Així doncs la valoració final de la intervenció ha sigut molt positiva. A través de la pintada s'ha pogut crear una xarxa de joves del mateix territori. A partir del treball participatiu i comunitari han pogut desenvolupar un projecte de manera pràcticament autònoma. Han creat un espai on compartir i qüestionar idees, per així acabant construint entre tots i totes.

"Son actividades que favorecen la cohesión del tejido comunitario, que tienen un impacto inmediato en el entorno visual, pues se pinta el entorno, y que contribuyen a fijar y valorizar las experiencias subjetivas, los anhelos, que de otra forma se pierden. Además, se ven favorecidos por esta especial consideración al respeto ganado en la calle por el escritor: cuando el catalizador no es una institución sino un miembro de la comunidad con un respeto reconocido por todos, la fuerza del proyecto se multiplica exponencialmente." (Ballaz, 20019, p-138)

Aquest projecte, tal com indica el títol ha sigut un recorregut. Un recorregut d'aprenentatges personals que m'han fet créixer aquests últims mesos i han ajudat a definir molt més la meva línia artística. Em satisfà haver pogut incidir en aquests espais i haver pogut desenvolupar els meus projectes amb total llibertat.

Estar a l'escola m'ha fet pensar a seguir la meva formació com a educador, per així en un futur participar d'un model educatiu que tingui en compte l'educació artística com a eina transversal, d'acció i transformació social a les aules per així fer prendre consciència als infants i joves la seva quotidianitat, el seu entorn més immediat per tal de transformar-lo.

Per altra banda participar en la dinamització juvenil del barri de Sant Genís ha sigut una experiència xocant i molt enriquidora. És important conèixer altres realitats de la teva pròpia ciutat, realitats d'altres joves. És necessari enfortir les relacions entre aquests joves i potenciar el procés de creació comunitari perquè d'aquesta manera puguin sorgir nous projectes que facin créixer el territori i als individus que es desenvolupen en aquest.

Part d'aquests processos poden sorgir de manera autogestionada, però és important que les institucions públiques donin suport i potenciïn aquestes alternatives, per així involucrar cada vegada a més individus, per unir recorreguts i crear-ne de nous.

Ballaz, X. (2009). El graffiti como herramienta social. Una mirada psicosocial a las potencialidades críticas del arte urbano. *Violencia y salud mental*, 131-144.

Barragán, J. M., & González, A. M. (2004). Experiència artística i producció cultural, àmbits per a la intervenció socioeducativa. *Educació social. Revista d'intervenció socioeducativa*, (28), 19-39.

Garrido, A. P. (2009). El arte comunitario: origen y evolución de las prácticas artísticas colaborativas. *Arteterapia. Papeles de arteterapia y educación artística para la inclusión social*, 4, 197-211.

Guamán Carvajal, J. C. (2015). *Moda y masculinidades hashtags de género, construcciones sociales sobre la indumentaria* (Bachelor's thesis, Quito, 2015.).

Mayugo, C. (2004). *Joves, creació i comunitat*. Fundació Jaume Bofill.

Moreno González, A. (2010). La mediación artística: un modelo de educación artística para la intervención social a través del arte. *Revista Iberoamericana de Educación (OEI)*, 2010, num. 52/2.

Ros, N. (2004). El lenguaje artístico, la educación y la creación. *Revista Iberoamericana de educación*, 35(1), 1-8.

Subirats, J., & Albaigés, B. (2006). *Educació i comunitat*. Fundacio Jaume Bofill.

Webs

Anglès, L. (2019). Entrevista a Núria Güell | ON MEDIATION. Obtingut a <https://onmediationplatform.com/docs/entrevista-a-nuria-guell/>

Baca, J. (2019). The Great Wall of Los Angeles | Judy Baca Artist. Obtingut a <http://www.judybaca.com/artist/portfolio/the-great-wall/>

Centre Cívic Casa Groga | Ajuntament de Barcelona. (2019). Obtingut a <http://ajuntament.barcelona.cat/ccivics/casa-groga>

DESPLAÇA'T 2019. (2019). Obtingut a <https://vimeo.com/340183249>

Dominguez, Y. (2019). Niños vs. Moda. Obtingut a <http://yolandadominguez.com/portfolio/ninos-vs-moda/>

Pla de Barris de l'Ajuntament de Barcelona: Pla de xoc vers les desigualtat dins la ciutat. (2019). Obtingut a <https://pladebarris.barcelona/>

“Durant el cap de setmana del 18 i 19 de maig, a la falda de Collserola, el CC Casa Groga converteix els espais a l’aire lliure en un escenari per a tot mena d’artistes i disciplines de les arts de carrer. Arriba una nova edició del Desplaça’t! [...] Després de dinar és el torn per la cultura urbana i street art (17.00 h) amb un seguit de tallers per a joves i criatures. Podreu aprendre a pintar murals amb la tècnica del graffiti, us ho explica la Paola Mikiej. O podeu pintar una gorra amb un disseny personalitzat seguint els consells de l’artista Soem Mac i fins i tot podeu iniciar-vos en el hip-hop amb la master class dirigida per Getback. Acabats els tallers, hi haurà una demostració de hip-hop amb les Women Wiz Attitude (19.00 h).” (Centre Cívic Casa Groga, Ajuntament de Barcelona, 2019)







Jove
a Grogà

"Miyako Odori"
Jornades de
cultura Japonesa

13 d'abril del 2019

Av. Jordà 27
08035 Barcelona
Tel. 93 418 85 31

Festival de cultura asiàtica Miyako Odori

- h Inici de les jornades. Balls J-rock.
- a 21 h Jocs de taula per a totes les edats, jocs de rol i videojocs.
- h Sopar popular a l'estil japonès.
- 30 h Concert "The Mancos Six".
DJ música anime, a mans de DJ Fosfo d'Atomic pi party.
Fi de l'esdeveniment.

Districte
d'Horta-Guinardó

Ajuntam
Barce

**Miyako Odori, Jornades de cultura japonesa. 2018
Centre Cívic Casa Grogà.**

Des de dinamització juvenil, es va observar l'interès per part d'alguns joves del barri de Sant Genís dels Agudells en la cultura japonesa. A partir d'aquest moment es va donar suport a aquests joves per tal que poguessin organitzar un festival anomenat Miyako Odori (fent referència a la festivitat japonesa que coincideix amb la caiguda de flor dels cirerers).

L'esdeveniment va ser acompanyat per dinamització juvenil, però es va desenvolupar de manera totalment autogestionada per part dels i les joves que hi participaven. Els i les joves es van coordinar amb altres joves d'altres barris interessats en la cultura japonesa per tal d'organitzar diferents activitats. Aquest també va ser un bon exemple d'organització comunitària que va acabar sent tot un èxit.



JOC NOUS RECORREGUTS

Com he comentat prèviament en l'apartat de “joc col·lectiu” amb l'ajuda de l'artesà Pedro Morillas Garzón, he fet una interpretació dels recorreguts dels infants en peces de fusta. D'aquesta manera, cada línia que va dibuixar l'infant, i que posteriorment va estampar en forma de recorregut l'he materialitzada en una construcció de fusta.

Cada peça és un recorregut, però si les ajuntem entre elles, en creem de nous. Podem crear una sola línia, podem crear un circuit tancat... És a dir, diferents lectures, les possibilitats de combinació són “infinites”.

La meva intenció és regalar a l'escola Pau Casals aquestes peces de fusta per tal que els infants les utilitzin com a joc de construccions en les seves estones de lleure.



